ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԼՍԱՐԱՆ-ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՆՈՐ ՕՐ»Ի

ՆԱՄԱԿ ԵՒ ԱՄԷՆ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ ԱՌ
Վարչութիւն ՆՈՐ ՕՐ լրագրի
ԳԱՀԻՐԷ

Direction du journal
NOR-ÖR
Caire

Ձեռագիրներն ետ չեն դարձուիր,
ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ժ. ՄԻՒՆԻՒ

ՆՈՐ-ՕՐ

ԼՐԱԳԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ

			ԴՐՇ. ՈՂՋ
Գահիրէի համար		տարեկան	50
»	»	վեցամսեայ	30
Շրջակայից	»	տարեկան	60
»	»	վեցամսեայ	35

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան	Ֆրանք	18
Վեցամսեայ	»	10

ՌՈՒՍԻԱՅ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան	ռուբլի	7
Վեցամսեայ	»	4

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է
ԵՒ ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ
Թերթին վարչութեան վրայ է

ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆ. 27/9 ՓԵՏՐՎԱՐ 1901 — ՔՍԱՆ ՓԱՐԱՅ ՈՂՋ — Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 65

ԿԷՏԻՐԷԻ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Եգիպտոսի մէջ ոչ միայն Ֆէլլահը (հողագործ) հապա նաեւ ազնուապետական եւ հարուստ դասակարգի անհատներն անգամ իրենց ունեցած հողերու երեսէն կ'ապրին։ Ասոնք կամ իրենց հաշուոյն կը հերկեն հողերնին, եւ կամ ուրիշի մը վարձու տալով ատոր եկամուտովը կը գոհանան։

Հակառակ այս կենսական կարեւորութեան եւ նամանաւանդ հողային անուրանալի բարեբերութեան, Եգիպտոսի հողագործները դեռ ետ մնացած են երկրագործութեան արուեստին մէջ։ Ֆէլլահը՝ իր թափած քրտինքին, վաստկած դրամին համապատասխան շահ երբեք չէ ստացած, որովհետեւ խեղճը հին աւանդական դրութեամբ կը շարունակէ հերկել իր հողը, անոր գաղափարին մօտեցած չեն արուեստական այն ամէն նորութիւնները որոնք եւրոպացի հողագործներուն վայրկեանը վայրկեանին կը ներշնչուին։

Ազնուապետական եւ հարուստ դասակարգի պատկանող հողատէրներն են, որ քիչ շատ մտցուցած են իրենց ագարակներուն եւ դաշտերուն մէջ արուեստի նորանոր դրութիւնները։

Բայց անիկայ բաւական չէր կրնար համարուիլ, հողագործութեան նոր զարկ մը տալու պէտքը անհրաժեշտ դարձած էր, ատոր համար ի սկզբան երկրագործական ցուցահանդէս մը կազմակերպելու գաղափարը յղացուեցաւ, եւ առաջին անգամ ըլլալով 1885ին՝ Խըտիվի հովանաւորութեան ներքեւ երկրագործական ցուցահանդէս մը սարքուեցաւ։

Ճիզէ երթալիք ճամբան Բօնտէզ անկլէի յարակից դաշտին մէջ 60,000 քառ. մեթր տարածութեամբ տեղ մը յատկացուեցաւ ցուցահանդէսին համար։

1885էն ի վեր ամէն տարի երկրագործական ցուցահանդէսները կը շարունակէին կազմակերպուիլ, գործական անուրանալի արդիւնք արտադրելով։

1885ին տեղի ունեցած ցուցահանդէսին մէջ գիւղացի այցելուներ մատով կը ցուցէին, մինչդեռ այս տարուան ցուցահանդէսին որ տեղի ունեցաւ Յունուար ամսոյն մէջ 21—29, Վերին Եգիպտոսէն, Ստորին Եգիպտոսէն հեռաւորներ գիւղացիներու հոսանք մը կը հոսէր ցուցահանդէսին վայրը։ Ասոնք ցուցահանդէսին տեղէն պարապ չէին վերադառնար, ցուցահանդէսին մէջ ինչ որ տեսան եւ սորվեցան վերադարձին իրենց գիւղերուն շրջակայներուն մէջ բրօբականտ ընեն։

Վերջապէս Ֆէլլահը մտրակուելու պէտք ունի. եթէ մտրակուի անիկայ շատ շուտ կը յարմարի արուեստի եւ քաղաքակրթութեան մտցուցած նորութիւններուն։

Չի մոռնանք դիտել տալու թէ՝ երկրագործական ցուցահանդէսը ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ բայց եթէ գիւղացի հողագործը եւ կամ ժողովուրդը պարզապէս մատչելի ընել արուեստի նորութիւններուն, անոր ցոյց տալ ելեքտրաշարժ եւ կամ փեթրոլի մեքենաները, եայլն եայլն։ Բնական է թէ անիկայ բաւական չէր կրնար համարուիլ հողագործութեան մեթոտները յեղաշրջելու. ատոր համար պէտք էր արմատական միջոցներ ձեռք առնել, ինչ որ այս տարուան ցուցահանդէսին առթիւ խորհուեցաւ եւ վերջապէս եւ որոշուեցաւ Եգիպտոսի մէջ հիմնել «Երկրագործներու Սէնտիքա» մը՝ որու բարձրագոյն հսկողութեան տակ ընթանայ ընդհանուր հողագործութիւնը։

Այս առթիւ Ե. Ազաթօն էֆէնտիի նախագահութեամբ ժողով մը գումարուեցաւ հողագէտներէ բաղկացեալ, ուր Պ. Սէնթըլէր պարզեց իր ծրագիրը։

Սոյն ծրագիրը համառօտաբար ամփոփուած է շրջաբերականի մը մէջ Եգիպտոսի բոլոր հողագործներուն ուղղեալ։

Շրջաբերականին մէջ այսպէս ըսուած է.

«Ստորագրեալքս հողագործներ, որոշած ենք հիմնարկել «Հողատնտեսական միութիւն» մը նպատակ ունենալով՝

1.— Գիւղատնտեսութեան եւ հողագործութեան շահերը պաշտպանել Եգիպտոսի մէջ։

2.— Հողագործութեան վերաբերեալ օգտակար գիտելիքները մեր հողագործ դասակարգին ծանօթացնել եւ երկրագործական թէքնիք նորանոր դրութիւնները ընդհանրացնել երկրին մէջ։

3.— Հողային բերքերու եւ արմտիքներու ընթացիկ գիները վայրկեանը վայրկեանին տեղեկացնել մեր հողագործներուն։

4.— Երկրագործական նորագիւտ մեքենաներու եւ գործիքներու գործածութիւնը ընդհանրացնել երկրի մէջ, եւ խնամք տանիլ նախնական նիւթերու գործածութեանը. զոր օրինակ աղբը (անկրէ) հողագործներուն համար միշտ պէտք է, բաղդատեցէք Ֆէլլահին պատրաստած աղբը՝ հմուտ հողագործի մը պատրաստած աղբին հետ, մեծ տարբերութիւն պիտի գտնէք։

Նոյն ինքն Ե. Ազաթօն էֆէնտի անցեալ տարի հրատարակած իր մէկ ուսումնասիրութեանը մէջ ըսած է թէ՝ Եւրոպայի մէջ պատրաստուած աղբը՝ Եգիպտոսի Ֆէլլահին պատրաստած աղբէն քառապատիկ անգամ զօրաւոր է. պատճառը որովհետեւ Ֆէլլահը զայն պատրաստելու եղանակը չի գիտեր։ Ֆէլլահին պատրաստած աղբին մէջ որ «սէպախ պէլէտի» կը կոչուի, եթէ % 75 ազօթ կը կորսուի, Եւրոպայի մէջ պատրաստուած աղբէն % 67 հազիւ ազօթ կը սպառի։

Եւ ատոր համար է որ կ'ըսէ, Ազաթօն էֆէնտի, Եգիպտոսի մէջ հողագործութիւնը ետ մնացած է. հողը պարարտացնելու համար լաւ խնամք չի տարուիր կոր. եթէ կուզէք որ հողը լաւ բերք արտադրէ տուէք անոր պէտք եղած սնունդը, պարարտացուցէք զայն աղէկ մը ինչպէս որ կ'ընեն Եւրոպայի մէջ։

Յուսալի է որ «գիւղատնտեսական միութիւնը» արմատապէս պիտի կրնայ յեղաշրջել Եգիպտոսի հողագործութեան այս յետադէմ վիճակը։

Նա պիտի կրնայ մտրակել այն ամէն հողագործները որոնք իրենց մշակած հողին ապերախտ կը գտնուին։

Այո, եթէ կուզէք որ հողը կրկին անգամ բարեբեր ըլլայ ձեզի, երախտագէտ եղէք իրեն ու յարգը ճանչցէք անոր։

Ինչո՞ւ համար ազնուապետական ո եւ է հողատէր մեր աչքին առջեւ կը շահի տարեկան հազար ոսկի՝ հարիւր ֆէտտան հող մշակելով, անդին տգէտ Ֆէլլահը չի շահիր նոյնչափ գումար նոյն քանակութեամբ եւ աւելի ընտիր հող մշակելով հանդերձ. պատճառը պարզ է, որովհետեւ ինչպէս քիչ մը առաջ դիտել տուած էի, ազնուապետական հողագործները՝ նոր դրութեամբ եւ մասնագէտ հողագործներու խնամքը կը մշակեն իրենց հողը, ուրկէ արտադրուած բերքերը անշուշտ ընտիր կ'ըլլան։

Պէյէրլէյի, Պօղոս փաշայի ագարակները եւ հողերը կրնան իբրեւ օրինակ ծառայել։

Այն օրէն ի վեր որ Ազաթօն էֆէնտի՝ Պօղոս փաշա Նուպարի հողերը եւ ագարակները վարելու պաշտօնը ստանձնած է, կը հաւատեն թէ՝ բաղդատմամբ նախորդ տարիներուն այդ ագարակներուն հասոյթը անհամեմատաբար բազմապատկուած է։

Անցեալ ամսոյ մէջ տեղի ունեցած երկրագործական ցուցահանդէսին մէջ Պօղոս փաշա Նուպարի ցուցադրած հինգ կովերէն երկուքը, եւ 17 ոչխարներէն երեքը պարգեւ շահած էին։

Պօղոս փաշա Նուպար բաց աստի ցուցադրած էր սիրուն աքաղաղներ, հաւեր, թռչուններ, արմտեաց կարգին մէջ ցորեն, գարի եայլնի որոնք նմանապէս ցուցահանդէսի յանձնախումբին կողմէն գնահատուած էին։

Ըսել է թէ՝ հողը, կենդանիները, բոյսերը որքան քաջ մասնագէտի եւ կամ հողագէտ հսկողի խնամոցը յանձնուին, այնքան արդիւնաբեր կ'ըլլան։

Այս առթիւ գոնէ չի մոռնանք յիշատակել թէ՝ Պօղոս փաշայէն զատ, երկրագործական ցուցահանդէսին մասնակցած էին նաեւ Տիկին Ակոբեան փաշա եւ Բէիզեան պէյերը։

Տիկին Ակոբեան փաշայի Ապպասի բամպակը, եւ Բէիզեան պէյի Զարպիյէի բամպակը եւ աղբը, մրցանակ ստացած էին։

Մեր ուշադրութեան հանդիպեցաւ ուրիշ Եգիպտահայ մը Պ. Արթին Անդրանիկեան որ ցուցադրած էր երկրագործական յարդը ցորենէն զատող մեքենայ մը։

ՄԱՏԹԷՈՍ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

(ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

Իզմիրէն երեքշաբթի 2/15 Յունվար թուով Պոլիս քաշած հեռագիր մը կը գուժէ «Արեւելեան Մամուլ»՝ կիսամսեայ հանդէսի՝ ցնորէն—խմբագիր Մատթէոս Մամուրեանի մահը։

Որչափ որ ալ թէ իր՝ Յոբելեանին և մահուան առթիւ հայ թերթերը, պարբերականները ընդարձակօրէն խօսեցան գրեյին անխոնջ դաստիարակին վրայ ասելորդ չ'ենք համարիր հոս համառօտ կենսագրութիւնը ընել անոր, որու կեանքը պէտք է հետաքրքրէ ամէն ազգայինի.

Մատթէոս Մամուրեան 1830ին ծնած է ի Զմիւռնիա։ 1837ին երբ ժանտախտը ճարակեց փոքր Ասիան, Մատթէոս Մամուրեանի հայրը՝ Յովհաննէս Մամուրեան՝ ընտանեօք գաղթեց ի Սիրա, և անկէ անգործութեան պատճառաւ յ'Եգիպտոս։ Մատթէոս Մամուրեան՝ առաջին անգամ ըլլալով՝ յունական դպրոց մը կը յաճախէ Եգիպտոս (որովհետև հօրը Եգիպտոս գալէն քիչ վերջը իրենք ալ եկան հոն, և ուր Աղեքսանդրիա հայկական դպրոց չ'կար), բայց 1842 ին հայրը տունը ամբողջ Զմիւռնիա կը դրկէ և ապագայ մեծ հեղինակը կը մտնէ հոն Մեսրոպեան վարժարանը։

1845 ին երբ փարիզու Մուրատեանը բացուելու վրայ էր և Հ. Սահփոն Վ. Եազըճեան Պոլսէն աշակերտներ ժողված փարիզ կը տանէր, Զմիւռնիա հանդիպեցաւ. հոն առաջին արձանագրուողը Մատթէոս եղաւ, և նոյն օրը իսկ տոմսակ մը կտրելով նաւ մտաւ, առանց ծնողացը «Միաք—բարով» ըսելու։ փարիզու Մուրատեան վարժարանին մէջ Մամուրեան 5 տարի աշակերտելէն վերջը 1851ին իր ընթերցաւարտի վկայականը կառնէ. Լամարդին, այդ օրին ինքիր ձեռքով կը դնէ դափնեայ պսակը ապագայ մնացուցակա թարգմանիչին գլուխը։ Մամուրեան իր շրջանաւարտ եղած տարին իսկ կը դառնայ հայրենիք և կուզէ ո'եւէ գործով զբաղիլ. մասնաւոր վարժարան մը կը հիմնէ և չ'յաջողիր. ուստի կը ձգէ և Պոլիս կերթայ, հոն Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին տեսուչ կը կարգուի 1852ին։

Իր տեսչութեան ժամանակ արեւելեան Պատերազմը կը ծագի և ինք անգղիական հրամանատարութեան ներքև գտնուող Թրքական զօրագնդի մը մէջ թարգմանութեան պաշտօնին կը կոչուի։ Իր այդ նոր պաշտօնավարութեան միջոցին հիւանդութ կը բռնուի ի Պէօյիւք Տէրէ, և այդ պատճառաւ Խասգիւղ կը վերադառնայ ու հոն Փիշմիշեան Նշան ամիրայի տան իբր ուսուցիչ կը հրաւիրուի։

1856ին, 25 ոսկի ամսականով, Ճէզայիրլեան Մկրտիչ ամիրային քով կը մտնէ իբրև քարտուղար, իր այս պաշտօնին միջոցին, կ'այցելէ Լոնտոն, Բարի, Ս. Բէթրըպուրկ (1858 Ապրիլին ցամաքի ճամբով)։ Եւ, նոյնպէս, եւրոպական շատ մը քաղաքներ։ Մատթէոս Մամուրեան 1858—1861ի միջոցները թարգմանած է Ֆէնըլընը և Լօքի դաստիարակութիւնը։ Նոյն պէս գրած իր ճաշակին, մտքին, խորհրդածութեան թարգման՝ Անգղիական Նամականին կամ հայու մը ճակատագիրը գիրքը։

1861ին՝ Մամուրեան Պոլսոյ Պատրիարքարանին դիւանապետութեան պաշտօնը կ'ստանձնէ, և չորս տարի շարունակելէն վերջ, այլ և այլ խնդիրներու հետևանօք, 1865ին, կը հրաժարի այդ պաշտօնէն։

Մատթէոս Մամուրեան 1870ին հիմնեց իր «Արեւելեան Մամուլ»ը որ երեսուն տարի շարունակ առանց ընդհատելու խմբագրելէն ու վարելէն վերջը մեռաւ, 71 տարեկան (1901 Յունվար 2/15 երեքշաբթի)։

Ունի շատ մը դասական գիրքեր, Թարգմանութիւններ, և հեղինակութիւններ։

ՏԻԿԻՆ ՏԻՒՍԱԲԻ ՄԱՀԸ

Մատթէոս Մամուրեանի մահէն անմիջապէս վերջը, հայ գրագիտուհի Տիկին Տիւսաբ բաշայի մահն է որ կը գուժէին Պօլսոյ հայ թերթերը։

Փաղցկեպը իր ճիրաններուն մէջ այնպէս մը բռնած էր, վեց ամիսէ ի վեր խեղճ տիկինը, որ մինչև գերեզմանի մէկ տարաւ։ Հայ ազգը անդարմանելի կորուստ մ'ալ ունեցաւ։ Գրագէտ մը անմիջապէս վերջը գրագետուհի մ'ալ . . . մ'և հողին յանձնեց։

Պօլսոյ Օրթագիւղի Հռիփսիմեան վարժարանի հիմնադիր–բարերարուհւոյն՝ Նազլը Վահանին աղջիկն էր Տիկին Տիւսաբ Բաշա։

Մայտաի հեղինակը ծնած է Օրթագիւղ 1841ին. աշակերտած է հանրածանօթ բանաստեղծ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի, 87 ին ամուսնացած է Տիւսաբ բաշային հետ։ Հանդուցեալ հայ գրագէտուհին, Մայտաէն զատ ունի նաև երկու վէպեր. Սիրանոյշ և Արաքսիա։

Տիկին Տիւսաբ իր գրած վէպերով պաշտպանած է Ֆէմինիզմի դատը և եղած է ջերմ աշխարհաբարեան մը։ 1891ին երբ իր միակ աղջիկը կորսյս, քաշուեցաւ այլ ևս գրական հրապարակէն։

«[illegible] լենք», կը գրէ «Արեւելք», «թէ Տիկին Տիւսաբ ո՛և է ձեռագիր չի թողուր, որովհետև իր աղջկանը մահէն ետքը այրած է իր բոլոր ձեռագիրները և չ'է ուզած նոր բան մը գրել, անոցմէ միայն ազատած է միայն Ֆրանսերէն գրուած մտածումներու տետրակ մը»։

Տիկին Տիւսաբ բաշա կը մեռնի 1901 Յունվար 3/16ին, 60 տարեկան, թողլով մանչ զաւակ մը միայն և ահագին բաց մը հայ գրագիտուհեաց դասին մէջ,

ՏԻԿԻՆ ՄԱՏԱԿԵԱՆ

Պերլինի Մանկապարտէզ ամսաթերթը իր Դեկտ. և Յուն. թիւերուն մէջ սրտի մեծ ցաւով կողբայ Ֆրէօպէլ Գերման մեծ վարպետին հայ աշակերտուհւոյն ու մանկապարտէզի դրութիւնը մեր մէջ մտցնող՝ Տիկին Գայիանէ Մատակեանի մահը։ Այդ երկու թիւերուն մէջ ողբացեալ տիկնոջ համար գրուածները, զոր «Արեւելք»ի յօդուածագիրը՝ (Լ. Գ.)՝ կ'ամփոփէ իր յօդուածին մէջ, ցոյց կուտայ թէ Գերմանները որչափ կը համակրին եղեր մեր մէջ մանկապարտէզի դրութեան այդ մեծ ախոյեանին։ Հետևեալ հատուածը կը պարզէ նոյնպէս, Գերմաններուն մեր և մեր յառաջդիմութեան վրայ ունեցած կարծիքը։

«Իր ազգակիցները —մէջ կը բերէ Պ. (Լ. Գ.) Մանկապարտէզի յիշեալ թիւերէն ամփոփած յօդուածին մէջ— որոնք, ի բնէ, օժտուած են իւրացնելու ամէն լուրջ և առողջ գաղափարները, ջերմ ընդունելութիւն մ'ըրին իրեն և ո'չ մէկ զոհողութիւն չ'խնայելով, օգնելու և ի գլուխ հանելու համար Տիկին Մատակեանի գործը»։

Տիկին Գայիանէ Մատակեանի կենդանագիրը հանդերձ կենսագրական ծանօթութեամբ, կը գրէ Պ. (Լ. Գ.), Պլանքէնպուրկի Ֆրէօպէլեան Միւզէնի մէջ ի ցոյց դրուած է, հոն՝ ուր Ֆրէօպէլ իր առաջին մանկապարտէզ հիմնեց 1840 Յունիս 28ին։

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀՒՈՅՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ Ի ԼՈՆՏՈՆ

Դագաղը՝ ժամը 1ը—45 վայրկեան անցած Օզպըրն տարուեցաւ սգապատ թնդանօթակիր կառքի մը վրայ, որ ութ ձիերու լծուած էր և որոնք հրետաձիգներ կը վարէին։ Կառքը սըրբազան վերարկուով ծածկուած էր. և որուն վրայ կային գոհարազարդ արքայական թագն ու մականը, արեգակէն լուսաշողշող։ Դագաղին անմիջապէս ետևէն՝ ծովակալի համազգեստ հագած՝ կը քալէին թագաւորն ու Վիլհէլմ Կայսրը, և Բաննաթի դուքսը՝ զօրավարի համազգեստով, և ուրիշ վեց իշխաններ։ Ասոնց ետևէն կերթային արքայական ընտանիքէն 9 տիկնայք, ի գլուխ ունենալով թագուհին որ սևեր հագած էր և թանձր քօղ մը ձգած։ Երեքտիկան կը քալէին անոնք։ Աշպէրդային նաւազները դագաղը տարին նաւուն մէջ ծիրանագոյն թաւիշէ պատած բարձրաւանդակի մը վրայ դրին, այնպէս որ այդ դագաղակիր Բէմը ամէն կողմէ կը տեսնուէր։

Երկու գծի վրայ խիստ կանոնաւոր կերպով շարուած պատերազմանաւերու (որոնցմէ 7 օտար տէրութիւններէ) մէջտեղէն կ'ընթանար արքայական Աշպէրթա զբօսանաւը, որու առջևէն հանդարտիկ կը սահէին 8 նաւակներ։ Արքայական զբօսանաւը եղերք հասնելուն պէս նաւապետները սկսան ապառններ անցնել և հոն սպասող նըւագախումբը սկսաւ հնչեցնել մահերգ–քայլերգը, և, վայրկեանը անգամ մը, համաթնդ հրաձիգներ կ'արձակուէին։ Մինչև որ Աշպէրթա՝ նեղուցը կարեց ու հասաւ Կոսբորդ, նուագարանի տխուր եղանակը և թնդանօթի մահագոյժ հարուածներուն ձայնը կը լուէին տակաւին։ Երեկոյեան ժամը 5ն էր երբ դագաղակիր զբօսանաւը յիշեալ վայրը հասաւ։ Այդ գիշեր հոն մնաց դագաղը։ Յաջորդ օրը յուղարկաւորութեան հանդէսը մեծ շուքով կատարուեցաւ, և հակառակ նման չ'տեսնուած խուռն բազմութիւն մը ներկայ գտնուելուն, կարգապահութիւնը խիստ կատարեալ էր։

Յուղարկաւորութեան ժամանակ՝ ճամբուն մինչև կէս կը ֆուին'ս բայրըր նուագախումբը հնչեցուց տխուր եղանակներ, ապա զինւորական նուագախումբը միացեալ ճամբանակաւ զարնել Պիթհօվէնի գրած մահերգ–քայլերգը իրենց սև չզարշապատ երաժշտական գործերով։

* *

Անոյս 2ին, Տեղւոյս Պուլագի Անգղիական եկեղեցւոյն մէջ ի յիշատակ Թագուհւոյն, հոգեհանգիստ կատարուեցաւ, որ ներկայ էին բազում պաշտօնական մարդիկներ։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

Զրոյցներ Գահիրէի Հայ՝ երկու սեռի՝ Գալստեան ուսումնարանների աշակերտաց և աշակերտուհեաց ծնողների հետ

Ամէն մի ուսումնարան իւր սաները կը վարժեցնէ՝ զանազան գիտութիւններ նոցա աւանդելով, որպէս զի աշակերտք հետզհետէ՝ ըստ կարեաց իւրեանց՝ զարգանան բարոյապէս մտաւորապէս և մարմնապէս։

Ո՞վ չգիտէ՝ որ իւրաքանչիւր երբեմն աշակերտ՝ մեծ մասամբ՝ ամէն օրուայ ժամերը կանցընէ իւր ծնողական յարկի տակ, ուրտեղ նորա վրայ անմիջապէս հսկողները ուսուցիչները չեն, այլ նորա ծնողները։

Բայց աշակերտը բոլոր և իւրաքանչիւր օրուայ ժամերը չի անցնէր միայն ուսումնարանական և գերդաստանի յարկերի տակ, այլ և շուկայի մէջ։

Երբեմն ալ նորան կտեսնենք եկեղեցւոյ, թատրոնին ի՝ թէև սակաւ անգամ՝ պատարանների մէջ։

Հապա ի՞նչ ասելու է այն մեծ Տան, որոյ անունն է Բնութիւն, որոյ ամենամեծ ներգործութենէն ո՛չ ոք զերծ չէ։ Զերծ չէ և ոչ մի աշակերտ։

Որովհետև իւրաքանչիւր մարդ, իւրաքանչիւր զաւակ կամ աշակերտ կարող է աշխարհիս մէջ բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնապէս ըստ յարմար կարեաց զարգանալու համար, ուստի Բնութիւնը, Գերդաստանը, Ուսումնարանը, Եկեղեցին, Թատրոնը Դատարանը և Շուկան պէտք է զմարդիկ զարգացընեն զուգընթացաբար թէ՝ բարոյապէս, թէ՝ մտաւորապէս և թէ՝ մարմնապէս։

Որովհետև գերդաստանների հիմնադիրները, տէրերը ու ղեկավարները հայրերն ու մայրերն են, ուստի նոցանէ կպահանջուի՝ որ նոքա իրենց բոլոր զաւակները նոյնպէս զուգընթացաբար զարգացընեն բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնապէս։

Գալստեան վարժարանների ուսուցիչներս քիչ շատ պատրաստուած ենք ըստ վերոգրեալ զարգացնելու մէջ յանձնուած աշակերտները և աշակերտուհիները։ Նոյնքան մանկավարժական պատրաստութիւն աշակերտների ծնողներն ալ ունի՞ն, թէ ոչ։

Ինչպէս ամենայն տեղ, այնպէս ալ Գահիրէի մէջ՝ ծնողաց մանկավարժական հմտութիւնը կը գտնուի շատ խեղճ դրութեան մէջ . . . ։

Եւ որովհետև Գահիրէի երկու սեռի ուսումնարանների ուսողչական և ուսուցչուհեաց՝ մի կո՛ղմէ, ու ծնողաց՝ միւս կողմէ պարտականութիւնները աշակերտաց բարոյական, մտաւորական և մարմնական կանոնաւոր զարգացման վերաբերութեամբ մի և նոյն են, ուստի՝ նոցա մանկավարժական գործունէութեան մէջ՝ պէտք է լինին անպայման համերաշխութիւն, եթէ ուսումնարանների և ծնողների միակ նպատակն է զուգընթացաբար զարգացնել աշակերտները, զաւակները բարոյապէս մտաւորապէս և մարմնապէս թէ՝ ուսումնարանների և թէ գերդաստանների մէջ միակերպ և միականն . . . ։ Եւ որքան աւելի միակերպութիւն, միականութիւն լինի ուսուցչաց և ծնողաց իրենց աշակերտները և զաւակները զարգացնելու մէջ, այնքան վերջինների յառաջադիմութիւնը ընդհանրապէս շատ և հաստատուն կլինի . . . ։

Իսկ երբ ուսումնարանի և գերդաստանի աշակերտներ և զաւակներ զարգացնելու մէջ՝ կտեսնենք տարբերութիւն, անհամերաշ-

խութիւն, անմիակերպութիւն և անկանոնութիւն, այն ժամանակ ակնյայտնի կերևի աշակերտաց ընդհանուր յառաջադիմութեան **թուլութիւնը, որն հետզհետէ կվերածուի յետադիմութեան** . . .։

Եթէ մէկը ինձ հարցնէ թէ՝ ո՛ր ուսումնարանի աշակերտները կամ աշակերտուհիները բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնապէս աւելի կյառաջադիմեն Գահիրէի մէջ.

Թէև քաղաքիս բոլոր ուսումնարաններին հետ ծանօթ լինելէ շատ հեռի եմ, սակայն առանց վարանելու կասեմ՝ որ գահիրէի այն ուսումնարանի աշակերտները կամ աշակերտուհիները ընդհանուր զարգացման մէջ աւելի կը յառաջադիմեն, որոնց ուսուցիչք և ծնողք բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնապէս **աւելի են զարգացած եւ աւելի համերաշխութեամբ կը զարգացնեն իրենց յանձնուած սաներն եւ զաւակներն** . . . :

Ուրեմն, մի ուսումնարանի աշակերտների բարոյական մտաւորական և մարմնական կանոնաւոր, այսինքն զուգընթաց զարգացման հաստատուն յառաջադիմութիւնը ի՛նչ գլխաւոր պայմաններէ կախուած է։

Այդ պայմանների գլխաւորագոյնները սոքա են. Ա. ուսուցչական խմբի բարոյական, մտաւորական և մարմնական զարգացման՝ համեմատաբար խօսելով՝ բարձր աստիճանի վրայ գտնուիլը։

Բ. Ուսուցչաց հմտութիւնը դասաւանդութեանց ձևերի մէջ։

Գ. Աշակերտաց ծնողքների ընդհանուր զարգացման աստիճանը։

Դ. Ուսուցչաց և ծնողքների **համերաշխութեան աստիճանը**՝ մանկական ընդհանուր զարգացման գործի մէջ։

Ե. Որքան ծնողները՝ իրենց զաւակները զարգացնելու սուրբ գործին մէջ՝ ուսուցչաց հետևող են։

Ուստի՝ ըստ իմ խորին համոզմանս՝ այն ուսումնարանը յառաջադէմ է, որն աւելի ճշդութեամբ կը կատարէ վերոյիշեալ հինգ պայմանները. Մինչդեռ նոյն պայմանները անտես առնող ուսումնարան մը կը ներկայացնէ իրմէն մի **որջ**, ուր մէջէն հասարակութեան համար դուրս կգան հրէշաւո՛ր գործիչներ . . .։

Տեսած եմ ուսումնարաններ, որոց մէջի ուսուցչական խմբերը թէև ընդհանուր զարգացման և դասաւանդական հմտութեանց բարձր աստիճանների վրայ կը գտնուին սակայն աշակերտաց բարոյական, մտաւորական և մարմնական զարգացման աստիճանը՝ համեմատաբար խօսելով՝ շատ ստոր է, որովհետև երթևեկ աշակերտաց ծնողները ամեն կողմէ խաւարի տգիտութեան մէջ են թաղուած . . .։

Մինչդեռ մի և նոյն տեսակ, բայց գիշերօթիկ ուսումնարանի մի աշակերտաց ընդհանուր զարգացման աստիճանը շատ աւելի բարձր եմ գտած, քան թէ վերոյիշեալ ուսումնարանի։

Պատահած եմ մի այլ ուսումնարանի, որոյ աշակերտները թէև երթևեկ են, սակայն ընդհանուր զարգացմամբ նոքա շատ աւելի յառաջադէմ են, քան թէ վերև յիշուած երկու տեսակ ուսումնարանների աշակերտները, որովհետև այս վերջինների թէ՝ ուսուցիչները և թէ՝ ծնողները ընդհանուր զարգացմամբ աւելի բարձր են եղած և մանկերին ուսուցանելու սուրբ գործին մէջ աւելի համերաշխ, քան թէ առաջինները։

Տեսած եմ ուսումնարաններ, որոց մէջի աշակերտք միայն մտաւորապէս են շատ զարգացած. իսկ բարոյական և մարմնական զարգացումը յետին դրութեան մէջ կը գտնուի . . . Ցաւօք սրտի ասելու է՝ որ այսպիսի ուսումնարանաց թիւը անհագին է . . . Սոցա ամենքը հրեշաւոր լինելէ ջոկ **և կարճակեաց** կը լինին . . .

Երբ բարոյական, մտաւորական և մարմնական աշակերտաց զարգացումը զուգընթացաբար չեն տանեն, հետևանքը շատ տխուր կը լինի . . .։

Ջե՛ս տեսած, ընթերցող, և այնպիսի ուսումնարաններ, որոնք իրեց համար նպատակ են ընտրած՝ **իբր բարոյականը միայն զարգացնել**՝ յանձնուած սաների մէջ, իսկ մտաւորականը և մարմնականը **անտես առնել և հալածել** . . .։ Այսպիսի ուսումնարանների սաները ներշնչուած չը լինելով հին և նոր ուխտերի էական մասերով՝ թաղուած են կրօնամոլութեան, սնոտիապաշտութեան և աւելորդապաշտութեան մէջ. որոնք զմարդ կը դարձնեննոյն տեսակ հրեշներ, ինչպիսներ տեսանք այն ուսումնարանների մէջ, որոնց սաները **բուն բարոյական զարգացմանէ զուրկ մնացած են**։

Տասնապատիկ անգամ աւելի լաւ չէ՞ր լինէր, եթէ վերջի տեսակ ուսումնարանների մէջ զարգացած էին միայն սաների մարմինները, որոնք ազատած կը լինէին հասարակութիւնը կրօնամոլ, սնոտիապաշտ և աւելորդապաշտ մարդիկներէ, որոց վնասները հասարակութեան անհագին են . . .։ Նոքա չէ՞ն՝ գլխաւորապէս կանոնաւոր բարոյական մտաւորական և մարմնական զարգացման խոչընդոտները . . .։

Այ՛ո, կը կրկնեմ, ինձ համար տասնապատիկ անգամ աւելի օգտակար է սոսկ մարմնով միայն զարգացած հայ մը, քան թէ հայ կրօնամոլը, հայ—սնոտիապաշտը, հայ—աւելորդապաշտը . . .։ Ջէ՞ որ առաջինը իւր առողջ մկանունքներու շնորհիւ հասարակութեան միշտ պէտք կարող է տալ . . .։ Իսկ միւսը՝ բացի վնասէ ինչ՞ ունի . . .։

Այսպիսի վնասաբեր ուսումնարաններ հիմնող և պաշտպանող մարմնաւոր և հոգևոր իշխանութիւնները ամենավնասուած իշխանութիւնները չէ՞ն . . .։

Նոքա չէ՞ն կանոնաւոր բարոյական, մտաւորական և մարմնական զարգացման գլխաւոր արգելութիւնները . . .։ Նոքա չէ՞ն Քրիստոսի **կենդանացուցիչ և վերանորոգիչ ուղղութիւնը խեղդողներ** . . .։

Կրօնամոլութեամբ լի ուսումնարանէ օր առաջ ազատուողը՝ կուպասուի և բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնապէս մեռնել է . . .։

Բայց վերևը ասածներէս կեզրեցնեմ, որ եթէ կուզենք Գահիրէի Հայ—երկսեռին ուսումնարանների աշակերտները և աշակերտուհիները կանոնաւոր կերպով զարգացնել բարոյապէս, մտաւորապէս և մարմնաւորապէս՝ անհրաժեշտ է աշակերտաց ծնողների հետ գէթ շաբաթը մի անգամ գրոյցներ ունենալ այն բանի մասին, որով վերջինները կարող կը լինին իւրեանց զաւակները զարգացնել դերդաստանների մէջ ընդհանրապէս **գործելով համերաշխութեամբ ուսուցչական խմբի հետ**.

Ուսուցչական խմբին սովրեցնել ժողովրդին՝ պարտք է. ժողովրդին ալ ուսուցչական խմբէն սովրիլը՝ աւելի կանոնաւոր կերպով զաւակներ ընդհանրապէս զարգացնելու համար՝ նմանապէս պարտք է։

Ես ցարդ բանաւոր կերպով այս գրոյցները ժողովրդին կուտէի ուսումնարանի սրահի մէջ. Այսուհետև նոյնը գրաւոր կերպով տանելու եմ խրախուսիչ շաբաթը մի անգամ «Նոր—Օր» պատուական լրագրի միջոցաւ։

Եթէ կուզենք մեր զաւակների ընդհանուր զարգացման կառքը շուտ առաջ տանիլ՝ պէտք է այժմ գէթ ձեզ՝ ծնողներիդ և մեզ՝ ուսուցիչներէս միասին լծանել և մեկ ուղղութիւնով և ուժով դայն քաշել. ապա թէ ո՛չ կառքը կամ շատ ծանր կընթանայ և կամ իւր տեղը անշարժ կը մնայ . . .։

ՄՐԱՊԻՈՆ ՔՀ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

7 փետրուար 1901, Գահիրէ

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք թէ վաղը, կիւրակէ. փետր. 10, երեկոյեան ժամը 10 ին յ'Աղեքսանդրիա Տ. Ա. Պարոնեանի բնակարանը (Մուհարէմ Պէյ փողոց թիւ 5) տեղի պիտի ունենայ Տեար Խոսրով Փելաքոֆի ամուսնութիւնը ընդ Օրիորդ Կալինիկ Չպուքճեանի։

Օրիորդ Կալինիկ Չպուքճեան քոյրն է «Նոր—Օրի» ի Վարչութեան խորհրդական Տ. Գառնիկ Չպուքճեանի։

Մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Անցեալ կիւրակի ժամը 3ին տեղի ունեցաւ Առաջնորդարանի ժողովասրահին մէջ՝ Վասպուրականի Որբախնամ ընկերութեան տարեկան Ընդհանուր ժողովոյ նիստը, ընդ նախագահութեամբ Առաջնորդ Գեր. Տ. Յովսէփ Եպիս. Այվազեանի։

Ընդհանուր ժողովոյ Ատենապետ Տիար Մ. Մնանեանցի բացակայութեան, առժամեայ Ատենապետ ընտրուեցաւ Տիար Յ. Պօյաճեան, ժողովը առժամապէս վարելու համար։

200 անդամոց մէջէն յիսունի ներկայութեան ատեանը բացուեցաւ։

Գործադիր ժողովոյ տեղեկագիրը կարդացուելէ վերջը՝ խնդրոյ առարկայ եղաւ թէ իգական սեռէ անդամներ ևս պիտի կրնան ընտրելի ըլլալ Գործադիր ժողովոյ և կամ Մայր—Դիւանի թէ ո՛չ։

Նմանապէս կանոնագրի 11 երորդ յօդուածը բարեփոխելու համար ինչ եղանակաւ պէտք է վերաքննելի ըլլալ։

Այս երկու կէտերուն վրայ զուր վիճաբանութեամբ ժամավճառ չըլլալու համար Ընդհանուր ժողովը որոշեց որ յաջորդ Գործադիր ժողովը այս մասին մի քանի յօդուածէ բաղկացեալ ծրագիր մը խմբագրէ՝ Ընդհանուր ժողովոյ ապագայ նստին մէջ վերաքննելի ընելու համար։

11 երորդ յօդուածը բարեփոխող արդէն երկար յօդուած մը պատրաստուած էր Նախորդ Գործադիր ժողովոյ կողմէն որ կարդացուեցաւ որուն մասին յաջորդ թուով մեր դիտողութիւններն պիտի ընենք։

Ի վերջոյ ձեռնարկուեցաւ Մայր—Դիւանի և Գործադիր ժողովոյ անդամներու ընտրութեանը որուն ցանկը նմանապէս յաջորդ թիւով կը խոստանանք հրատարակել։

—Ազգ. Պատրիարքարանէն Եգիպտոս, Պօղոս Նուպար փաշայի նամակ մը գրուելով խնդրուած էր որ նորընտիր առաջնորդին հարկ եղած աջակցութիւնը ունիք, վիճակային գործերու բարւոք ուղղութեան համար։ Պօղոս փաշա յատուկ գրութեամբ մը ծանուցած է Պատրիարքարանի թէ Եգիպտոսի ժողովուրդը գոհ է որ Վիճակը վերջապէս իր առաջնորդը ունեցաւ, և թէ ինքն ալ յօժարութեամբ հարկ եղած օժանդակութիւնը ընելու պատրաստ է Նորընտիր առաջնորդին։

—Վիքթորիա թագուհիին մահուան առթիւ, Ս. Պատրիարքը հեռագիր մը ուղղելով Լոնտոն, Քէնդըրպրիի Արքեպիսկոպոսին, խնդրած է որ իր ցաւակցութիւնը յայտնէ Նորընտիր Թագաւոր Էտուըրտ Է. ի։ Քէնդըրպրիի Արքեպիսկոպոսը Անկլիքան եկեղեցւոյ պետն է և Անգլիոյ արքունիքը պաշտօնապէս նոյն եկեղեցւոյն կը պատկանի։

ՄԵԼԻՏՈՊՈԼԻՑ.— Զօրս ամսից աւելի է, որ մեր ծխատէր արժ. Սրապիոն քահ. Սամուէլեանը գնաց Երուսաղէմ և չվերադարձաւ։ Նորերս նա որբ. առաջնորդին և երէցփոխին գրել է, որ այլ ևս վերադառնալու միտք չունի, որով հետև ստանձնել է Եգիպտոսի Կահիրէ քաղաքի ազգ. վարժարանի տեսչութեան պաշտօնը։ Այսպիսով ծննդեան մեծ տօները մօտենում են, բայց այստեղ հայ քահանայ չկայ։ Մասնաւոր կերպով դիմուեցաւ Սիմֆերօպոլի արժ. Ղ. քահ. Յովսէփեանին, բայց տէր հայրը մերժեց ընտանեկան արգելառիթ հանգամանքների պատճառով։

Ի յիշատակ Նուպար փաշայի, Աղեքսանդրիոյ Թաղապետութիւնը որոշեր է անոր մէկ յուշարձանը կանգնել Աղեքսանդրիոյ հրապարակներէն միոյն մէջ։

Այս առթիւ, վերջին նստի մը մէջ, Թաղապետութեան Նախագահ՝ Տաքոր պէյ իր կարծիքն յայտնած էր ըսելով, «Նուպար փաշայի արձանը պէտք էր Աղեքսանդրիոյ հրապարակներուն միոյն մէջ կանգնել, և ոչ թէ եկեղեցւոյ մը բակը»։

Ահա Տաքոր պէյի այդ գաղափարն է որ պիտի իրականանայ հիմա։

Ն. Վ. Պօղոս փաշա, շնորհակալութեան նամակ մը գրած է Աղեքսանդրիոյ Թաղապետութեան յիշեալ որոշման համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտոնէ փետր. 6 թուականաւ քաշուած պաշտօնական հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ Կառավարութիւնը Լորտ Քիչնէրին օգնութեան հասնելու համար 30,000 զօրք պիտի ղրկէ Հարաւային Ափրիկէ։

—Գերման Մամուլը, Վիլհելմ Կայսեր Անգլիա այցելելը քաղաքական մեծ կարևորութիւն մ'ունի կ'ըսէ, և որովհետև շատ լաւ ընդունելութիւն մ'ըրին Անգլիացիք, հետևաբար, առով բարեկամական կապերը աւելի հաստատուեցան երկու տէրութեանց միջև։

—Պաթումէն Փետր. 6 թուով կը հեռագրեն թէ՝ Պաքուի մէջ քարիւղի շատ մը մեծ վաճառատուններ ու աւազաններ բռնկեր են։ Մեծ կորուստ պատճառուած է կրակը, և շատ մարդիկ կորսուած են մարդոց կորուստը 500 կը հաշուի։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

ԻԶՄԻՐ, 5/18 Յուն. 1901

Տ.

Մեր ողբացեալ ամուսնոյն և հօր գառն կորստեան առթիւ պատիւ ունինք ծանուցանելու Ձեզ որ ինչպէս Արևելեան Մամլոյ խմբագրական պաշտօնը, նոյնպէս և տպարանական ու գրատան գործերն ըստ առաջնոյն պիտի շարունակուին՝

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

անուամբ և որոց պատասխանատուութիւնը և անօրէնութիւնը ստանձնած է Պ. Հրանտ Մ. Մամուրեան որուն ստորագրութիւնը ստորև. Ձեր ուշադրութեանը կը յանձնենք. կը սիրենք յուսալ որ պիտի հաճիք ըստ առաջնոյն պատուել մեր հաստատութիւնը Ձեր վստահութեամբ։

Ընդունեցէք, Տ... մեր յարգանաց հաւաստին։

ԱՅՐԻ ՄԱՐԻԱՄ Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ
ՀՐԱՆՏ Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՀՐԱՆՏ Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ պիտի ստորագրէ
Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ՓՈՔՐԻԿ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պատմութիւնն ու գիտութիւնը կ'ըսեն մեզի թէ՝

1.— Ատլանտեան ովկիանոսի խորութիւնը, միջին հաշուով, 4,600 մէթր է. խաղաղականինը՝ 5,000։

2.— Անցեալ դարու սկիզբէն մինչև վերջը՝ Աշխարհի վրայ 386 պատերազմ եղած է. եթէ մանր մունր կռիւներն ալ հետը հաշուենք, ամենը կ'ըլլայ 8,109 որ ըսել է տարին 81 պատերազմ եղած է միջին հաշուով, և մէկուկէս պատերազմ շաբաթը։

3.— 1800ին անգղիական զաւաքանները 50,000 զատ տեսածեն. Թագուհիին գահակալութեան տարին՝ 21,000. և 1900ին միմիայն 10,000.

4.— Ֆրանսա, տարին 38 միլիոն ֆրանք կը ծախսէ իր աղքատներուն համար։ Մինչդեռ անգղիան— 200 միլիոնէն աւելի։

5.— Անգլիեան կղզիները, անպատճառ գոնէ 21 տարին անգամ մը Նիկլոնի պիտի հանդիպին։

6.— Աշխարհիս վրայ հիմա 2 միլիոն հազարամէթր հեռագրաթել կայ։

7.— Գետնախնձորը առաջին անգամ ըլլալով, 1775ին սերմանուեցաւ Սկովտիոյ մէջ. իսկ սերմանողը մեռաւ 1850ին։

8.— Մէկ տարուան մէջ Գերմաներէն լեզուով 1 միլիար 200 միլիոն նամակ կը փոխանակուի, Անգլիերէնով 8 միլիար, մինչդեռ Ֆրանսերէն միմիայն մէկ միլիառ։

9.— Աւստրալիոյ մէջ 600 միլիոն հեքթար անմշակ հող կայ, իսկ Ամերիկայի մէջ 825 միլիոն։

10.— Լոնտոն տարեկան իր աղքատներուն մարդ գլուխ մօտաւորապէս 250 ֆրանք կը վճարէ. Բարիզ— 40 ֆրանք։

11.— Հիւդեհի տուած փասները, ամեն տարի, մէկ միլիար 800 միլիոն ֆրանքի կը հաշուուի։

12.— Անգլիա 1,600 շոգենաւ ունի, 1,000 թօնօէ աւելի տարողութիւն ունեցող։ Գերմանիա 127, միացեալ Նահանգները 920, և Ֆրանսան՝ 60։

13.— Ամբողջ Աշխարհին մէկ տարուան շաքարի արտադրութիւնն է 2 միլիար 400 միլիոն թօնօ։

14.— Կովի ամենէն բարձր գինը եղած է 30,000 ֆրանք։

ԿՈՒԶԷ՞Ք ԲԱՂԴԵՐՆԻԴ ՓՈՐՁԵԼ

Գնեցէք Ժողովրդական Տարեցոյցէն հատ մը, ուր շատ մը զուարճալի և օգտակար հատուածներու հետ կը գտնուի նաև գեղեցիկ բաղդացոյց մը պէտք եղած բացատրութեամբ։

Սոյն Տարեցոյցէն և Պարզ Օրացոյց գնել փափաքողք թո՛ղ հաճին դիմել առ Տ. Օհան Խնտամեան, որ պատրաստ է ուրիշ ամէն տեսակ գրքերու մասին յանձնարարութիւնք փութով կատարել փոքրիկ կանխավճարով մը։

Շրջակայ քաղաքներէն Տարեցոյցի և Օրացոյցի մասին եղած յանձնարարութեան համար դրամի տեղ թըղթադրոշմ կընդունուի։

Տարեցոյցին գինը 10 Ղրշ. ողջ
Պարզ օրացոյցինը 2 „

ԱԶԴ

Շատերու կողմէ յայտնուած փափաքի մը գոհացում տալու և մեր ընթերցողներու դիւրութիւն մը ընծայելու նպատակով, այսուհետև մեր թերթը հատով պիտի ծախուի Շարա Ապտ–էլ–Ազիզի սկիզբը Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՐԶՆԿԱՑԵԱՆԻ խանութը ինչպէս նաև Գլոթ–Պէյ փողոցի ծայրը և Թըրամվէյներու կայարանին մօտ ծխավաճառ Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳԱՍԱՊԵԱՆԻ քով։

ՊԱՆԳ ԼԻՕՆԷԶ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Մ. ՍՕՍՕՅԵԱՆ

Լիոնի համրածանօթ դրամատունը, այս անգամ ունեցաւ իւր Եգիպտոսի գործակալն ալ, Տ. Մկրտիչ Սօսօյեան, որ իւր հրապարակային ցոյց տուած պարկեշտ գործունէութեամբն ամենուս վստահութիւնը կը վայելէ։

Սոյն գործակալութիւնը, 11 Սեպտ. թիւ իրեն յանձնուած և Լիոնի քաղաքապետութենէն պաշտօնապէս վաւերացուած փոխանորդագրի համաձայն, պիտի կատարէ Պանգ Լիոնէզի միջոցաւ ամեն տեսակ դրամական և Քաէտի Ֆօնսիյէի, Վիլ տը Բարիի և Գաղղիական ամէն արժեթուղթերու գործողութիւններ, գանձումներ։ Ամսական չնչին գումարի մը խնայողութեամբ ձեռք կը բերուի քիչ առենէն, պտղեստի բաժնեթուղթ մը, վիճակահանութեամբ երաշխաւորուած։

Փափաքողները հաճին դիմել Նիւպառի վրայ փատտաբան Ռաբթաքիի գրասենեակը։

Թղթակցութիւն և կամ դրամ ղրկել հետևեալ հասցէին։

Մ. ՍՕՍՕՅԵԱՆ
Ի ԳԱՀԻՐԷ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Պ. ՆԻԿՈԴԻՄՈՍ

Վերջերս հաստատուած ի Գահիրէ, Գաֆէ սը լա Պուրսի կից, Բ. յարկ, թիւ 9 դատիկոնը։

Կը բժշկէ բերնի և ակռայի ամեն տեսակ հիւանդութիւնները։ Աղքատները ձրի կը դարմանէ ամեն օր, առաւօտեան ժամը 8էն 9։

ՊԷԼԱԵԱՆ-ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ ԸՆԿ.

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ
ԱՐԱՆՑՔԻ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՒ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Ապտինի մեծ պողոտային վրայ Տայիրայի Սանիյէի դիմացը, նախկին ելեկտրական գործիներու վաճառատունը։

Վերջերս Ամերիկայէն հօս եկած հաստատուած ըլլալով կը յայտարարենք արդոյ հասարակութեան թէ՝ պատրաստ ենք գոհացնել մեզ դիմող Պատ. յաճախորդները, գործի մաքրութեան, գիներու չափաւորութեան և ճշդապահութեան կողմէն։

Մեր գործատեղւոյն մէջ կ'աւանդուին նաև ձևագիտութեան դասեր ամերիկեան ամենավերջին կատարելագործուած մէթոտով,

Մանրամասնութեանց համար դիմել մեր գործատեղին։

ՃԱՇԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՄԻՀՐԱՆ ԵՒ ԵՂԲ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Շարա Ապու-Սապահ
Նիւու-Ցնիվերսէլ դեղարանին դիմացը.

Օդասուն ու զուարճալի դիրք. մաքուր ու վայելուչ սպաս. համեղ և անընդհատ կերակուրներու զանազանութիւնն, անխարդախ պատրաստութիւն. նոյն ճաշացուցակ մը դիւրամատչելի գիներով. ահա՛ Գազանճեան եղբարց ճաշարանը։

Ով՛ որ կ'ուզէ, փորձի համար մէկ անգամ թող դիմէ, վստահ պէտք է ըլլայ թէ միշտակայ յաճախորդը պիտի դառնայ հայկական ճաշարանին։

Le Gérant J. MUNIER

Տպա. «Միութիւն». — Թ. Ս. Փափազեանի

ՏՊԱՐԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ի ԳԱՀԻՐԷ

ԱՊՏԻՆ ՓՈՂՈՑ, ՄՈՒԳԱԹԹԱՄԻ ՃԻՇԴ ԴԻՄԱՑ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԹՈՐԳՈՄ Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Սոյն նորակազմ տպարանին մէջ կը տպուին հայերէն ու եւրոպական լեզուաւ ամեն տեսակ հրատարակութիւններ, պարբերական թերթեր, յայտարարութիւններ, շրջաբերականներ, այցետոմսեր, մահազդեր, հարսանեաց հրաւիրագրեր, կանոնագիրներ, նամակագլուխներ, պահարաններ, հաշուեցուցակներ ևն.։

Ցանձնարարութիւնները կը կատարուին փութով, ամենայն խնամով եւ ճաշակաւոր տպագրութեամբ:

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ